

საქართველოს გარემოსდაცვითი კანონმდებლობა და ბუნებათსარგებლობასთან დაკავშირებული პრობლემები

ლადო გრიგოლია

ივანე ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო

უნივერსიტეტის დოქტორანტი

ladogrigolia2@gmail.com

ანოტაცია

კაცობრიობის არსებობის მანძილზე ადამიანის სოციალურ-ეკონომიკურმა საქმიანობამ უდიდესი ზეგავლენა მოახდინა ბუნებრივ გარემოზე. შედეგები ხშირ შემთხვევაში კატასტროფულია და არსებულთან ერთად სამომავლო საფრთხეებითაც გვემუქრება. აქედან გამომდინარე, გაჩნდა მდგრადი განვითარების, გარემოს დაცვისა და რაციონალური ბუნებათსარგებლობის აუცილებლობა, საჭირო გახდა დაცული ტერიტორიების გაფართოება და ერთიანი ქსელის ფორმირება, ეკოლოგიურად ორიენტირებული ტერიტორიული (ლანდ-შაფტური) დაგეგმარება და სხვ. მსგავსი ღონისძიებები ხორციელდება მკაცრად განსაზღვრულ სამართლებრივ ჩარჩოებში, როცა თითოეული პუნქტი ეფუძნება ფართომასშტაბიან კომპლექსურ კვლევათა შედეგებს. ხშირად კანონმდებლობით განსაზღვრულ ნორმებთან შეუსაბამო პროცესები ვითარდება ჩვენ ირგვლივ, რაც ბუნებრივი გარემოსა და რესურსების არარაციონალურ გამოყენებას უკავშირდება. მსგავსი პროცესების აღკვეთა და რეგულირება თანამედროვე გარემოსდაცვითი კანონმდებლობის ერთ-ერთი მთავარი გამოწვევაა.

სტატიაში განხილულია საქართველოს გარემოსდაცვითი კანონმდებლობის განვითარების ეტაპები და საერთაშორისო თანამშრომლობის მნიშვნელობა ამ მიმართულებაში. წარმოდგენილია ის ძირითადი ლოკალური პრობლემატიკა, რომელიც უკავშირდება ბიომრავალფეროვნებისა და დაცული ტერიტორიების განვითარების საკანონმდებლო უზრუნველყოფას.

საკვანძო სიტყვები: ბუნებათსარგებლობა, გარემოსდაცვითი კანონმდებლობა, ეკოლოგია, გეოგრაფია.

GEORGIAN ENVIRONMENTAL LEGISLATION AND PROBLEMS RELATED TO NATURE USE

Lado Grigolia

PhD student of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

ladogrigolia2@gmail.com

ANNOTATION

Throughout human existence, human socio-economic activities have had a huge impact on the natural environment. The consequences are often catastrophic and threaten us with future threats as well as the existing ones. Therefore, there was a need for sustainable development, environmental protection and rational nature use, the need to expand protected areas and form a unified network, ecologically oriented territorial (landscape) planning, the need for landscape management, etc. Similar measures are implemented within a strictly defined legal framework, where each paragraph is based on the results of large-scale complex surveys. Often, non-compliant processes take place around us, which are related to the irrational use of the natural environment and resources. Preventing and regulating such processes is one of the main challenges of modern environmental legislation.

The paper discusses the historical development of Georgian environmental legislation and the importance of international cooperation in this direction. The main local issues related to the legislative provision of the development of biodiversity and protected areas are presented.

Key words: Nature use, environmental legislation, ecology, geography

შესავალი

ბუნებრივ გარემოზე ადამიანის ზემოქმედება სათავეს უძველესი დროიდან იღებს, როდესაც მოსახლეობის რაოდენობა და საქმიანობის მასშტაბები, დღევანდელთან შედარებით, უმნიშვნელო გახლდათ. დროთა განმავლობაში კაცობრიობის განვითარებასთან ერთად გაიზარდა მოთხოვნა საკვებ პროდუქტებზე, სათბობ-ენერგეტიკულ რესურსზე, სამშენებლო მასალებზე, წიაღისეულ მინერალებზე და ა.შ. შემდგომ ინდუსტრიალიზაციის შეუქცევად პროცესს მოყვა რესურსების გამოყენების ასპარეზის გაფართოება, რამაც გამოიწვია მოპოვებითი სამუშაოების მასშტაბების მყისიერი ზრდა. აღნიშნული პერიოდებიდან დღემდე უარყოფითმა ანთროპოგენურმა ზეგავლენამ კატასტროფულ შედეგებამდე მიგვიყვანა და უამრავი გლობალური საფრთხე წარმოქმნა. ყოველივე ზემოთ ხსენებულიდან გამომდინარე, დღის წესრიგში დადგა მდგრადი განვითარების, გარემოს დაცვისა და რაციონალური ბუნებათსარგებლობის აუცილებლობა. ამ მიმართულებით, მოსახლეობის უმეტეს ნაწილში თვითშეგნებისა და ცნობიერების დონე დაბალია. სწორედ ამიტომ ბუნებრივი გარემოს შემადგენელი ელემენტები და მათზე ზემოქმედების მასშტაბები კანონმდებლობით დაცული და რეგულირებულია. თუმცა, ამის მიუხედავად, ადამიანის პირდაპირი თუ ირიბი ჩართვის შედეგად წარმოქმნილ მოვლენებსა და კანონით განსაზღვრულ ნორმებს შორის ხშირად წარმოიქმნება კონფლიქტები. მათი რეგულირება-პრევენცია ადგილობრივი მმართველი ორგანოების მიერ ხორციელდება. აღნიშნული საკითხის მიმართ სამართლებრივი მიდგომა და მეთოდოლოგია გარკვეულწილად განსხვავებულია მსოფლიოს მასშტაბით, თუმცა ძირითად მიზნებსა თუ პრინციპებს ყველა იზიარებს. გარემოს დაცვა და მდგრადი განვითარების უზრუნველყოფა დღესდღეობით კაცობრიობის ერთ-ერთი უმთავრესი გამოწვევაა. ამაზე მიუთითებს ამაჟამად მოქმედი ათეულობით საერთაშორისო კონვენცია, რომლებიც გარემოს დაცვასა და ეკოლოგიური წონასწორობის აღდგენას ემსახურება. ეს შეთანხმებები მოიცავს როგორც მცირე რეგიონებს, ისე - მთელ მსოფლიოს; ისინი ავალდებულებენ მონაწილე ქვეყნებს, დაიცვან ხელშეკრულებით გათვალისწინებული თითოეული პუნქტი.

სტატიის მიზანია, ერთი მხრივ, საქართველოს გარემოსდაცვითი კანონმდებლობის, ისტორიული განვითარების ძირითადი პრინციპებისა და თავისებურებების განხილვა, ასევე - ამ მიმართულებით, საერთაშორისო თანამშრომლობის მნიშვნელობის წარმოჩენა. მეორე მხრივ, მოქმედი კანონმდებლობის ფონზე ბუნებათსარგებლობის პროცესში არსებულ და ახლად გამოვლენილ კანონდარღვევებსა და სხვა ირაციონალურ ქმედებებთან დაკავშირებული ეკოლოგიურ საფრთხეთა წარმომქმნელი პრობლემების მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების დადგენა.

კვლევის მეთოდები

კვლევის საწყის ეტაპზე მოვიძიეთ და დავამუშავეთ თემატური ლიტერატურა, რომლის ანალიზის საფუძველზეც საშუალება მოგვეცა, დავგენახა საქართველოს გარემოსდაცვითი სამართლის ისტორიული ცვლილებები, ტენდენციები და ზოგადი თავისებურებები. შემდგომ მოპოვებული ცნობებისა და სტატისტიკური მონაცემების საშუალებით, მივიღეთ ინფორმაცია გარემოსთან დაკავშირებული კანონდარღვევების სახეებზე, სიხშირესა და გავრცელებაზე. მიღებული შედეგების ანალიზმა დაგვანახა ძირითადი პრობლემები და გამომწვევი მიზეზები, ასევე - კვლევის ძირითად საკითხთა ურთიერთკავშირი.

ძირითადი შედეგები

1. საქართველოს გარემოსდაცვითი სამართალი

საქართველოს კონსტიტუციაში გარემოს დაცვის მიმართულებით მნიშვნელოვანი ნაბიჯები პირველად გადაიდგა გასული საუკუნის მიწურულს. “გარემოს დაცვის შესახებ” (1996 წ.) დამტკიცებული კანონით საქართველომ იკისრა საერთაშორისო ვალდებულება, მოემზადებინა გარემოს დაცვის მოქმედებათა ეროვნული პროგრამა.

პროგრამა გულისხმობდა შემდგომი 5 წლიანი პერიოდისთვის ქვეყნის გარემოსდაცვითი პრიორიტეტებისა და სტრატეგიების განსაზღვრას, რაც აუცილებელია ეკოლოგიური სიტუაციის გასაუმჯობესებლად. გარემოს დაცვის მოქმედებათა ეროვნული პროგრამა (NEAP) ემსახურება 1993 წელს შვეიცარიის ქალაქ ლუცერნში გარემოს დაცვის მინისტრების პანევროპულ კონფერენციაზე მიღებულ ცენტრალური და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნების გარემოს დაცვის პროგრამის განხორციელებას (ხუბუა, 2016).

2000 წელს საქართველოს მთავრობამ მსოფლიო ბანკის მხარდაჭერით მოამზადა და დამტკიცა საქართველოს გარემოს დაცვის მოქმედებათა პირველი ეროვნული პროგრამა. აღნიშნული დოკუმენტის დამტკიცების შედეგად, საქართველოს თანამშრომლობა საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტებსა და სხვადასხვა დონორებთან უფრო დინამიკური გახდა. გარემოს დაცვის მოქმედებათა პირველი ეროვნული პროგრამა კონცენტრირებული იყო როგორც გარემოს დაცვისა და გარემოს მდგომარეობის გაუმჯობესებაზე, ისე - საქართველოს კონსტიტუციის, საერთაშორისო შეთანხმებებისა და ეროვნული კანონმდებლობის მოთხოვნების შესრულებაზე. 2012-2016 წლებში გარემოს დაცვის მოქმედებათა მეორე ეროვნული პროგრამა მომზადდა დაინტერესებული მხარეების უფრო ფართო სპექტრთან თანამშრომლობითა და ნიდერლანდების მთავრობის მხარდაჭერით. გარემოს დაცვის მოქმედებათა მეორე ეროვნულ პროგრამაში განისაზღვრა გრძელვადიანი მიზნები, მოკლევადიანი ამოცანები და კონკრეტული ღონისძიებები ქვეყნის მდგრადი განვითარების უზრუნველსაყოფად. გარდა ამისა, გარემოს დაცვის მოქმედებათა მეორე ეროვნული პროგრამა გარემოს დაცვის სფეროსათვის დამახასიათებელ ურთიერთგადაშვებულ საკითხებსაც ეხებოდა. გარემოსდაცვითი პრობლემების კომპლექსური და დარგთაშორისი ხასიათიდან გამომდინარე, გარემოს დაცვის მოქმედებათა მეორე ეროვნულ პროგრამაში ხაზგასმული იყო ეროვნულ და ადგილობრივ დონეებს შორის გარემოსდაცვითი პოლიტიკის კოორდინაციის მნიშვნელობა. გარემოს დაცვის მოქმედებათა მესამე ეროვნული პროგრამა (2017-2021) მომზადდა “გარემოს დაცვის შესახებ” საქართველოს კანონის შესაბამისად და გარემოს დაცვის მოქმედებათა მეორე ეროვნული პროგრამის მომზადებისა და განხორციელების პროცესში მიღებული მნიშვნელოვანი გამოცდილების გათვალისწინებით. ყურადღება გამახვილდა საქართველოს ევროკავშირთან დაახლოების პროცესში წარმოქმნილ გამოწვევებზე. გარემოს დაცვის მოქმედებათა მესამე ეროვნული პროგრამა შემუშავდა შემდეგი სამი ძირითადი პოლიტიკური ტენდენციის გათვალისწინებით:

- “საქართველო-ევროკავშირის შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმება” ;
- “გაეროს მდგრადი განვითარების მიზნები” და ის საერთაშორისო გარემოსდაცვითი შეთანხმებები, რომელთა მხარესაც წარმოადგენს საქართველო;
- გარემოს დაცვასა და ბუნებრივი რესურსების მართვასთან დაკავშირებული ეროვნული და დარგობრივი სტრატეგიული დოკუმენტები.

იმავედროულად, გარემოს დაცვის მოქმედებათა მესამე ეროვნული პროგრამა ასახავს გარემოს ხარისხსა და ადამიანის ჯანმრთელობასთან დაკავშირებულ რეალურ პრობლემებსაც. პროგრამა ეფუძნება საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 17 ივნისის N400 დადგენილებით დამტკიცებულ საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია - “საქართველო 2020” -ით (შემდგომ - “საქართველო 2020”) განსაზღვრულ პრინციპებს, რაც გულისხმობს ეკონომიკური განვითარების პროცესში ბუნებრივი რესურსების რაციონალურ გამოყენებას, გარემოსდაცვითი უსაფრთხოებისა და მდგრადობის უზრუნველყოფასა და ბუნებრივი კატასტროფების თავიდან აცილებას (საქართველოს . . . , 2018).

აღნიშნული პროგრამა გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს, ასევე - იმ სხვა სახელმწიფო უწყებების ძირითადი სტრატეგიული დოკუმენტია, რომლებიც ატარებენ გარემოს დაცვასა და ბუნებრივი რესურსების მართვასთან დაკავშირებულ პოლიტიკას ან წვლილი შეაქვთ მსგავსი პოლიტიკის განხორციელებაში.

საქართველოს გარემოსდაცვითი კანონმდებლობა ითვალისწინებს სხვადასხვა საერთაშორისო შეთანხმებას, მემორანდუმსა თუ კონვენციას, რომლებსაც, საქართველოს კონსტიტუციისა და ნორმატიული აქტების შესახებ საქართველოს კანონის თანახმად, ენიჭებათ პრიორიტეტული მნიშვნელობა ეროვნულ კანონმდებლობასთან მიმართებით (იმ შემთხვევაში,

თუ ისინი არ ეწინააღმდეგებიან საქართველოს კონსტიტუციას).

ევროკავშირსა და საქართველოს შორის ასოცირების შეთანხმებით, ასევე - გაეროს მდგრადი განვითარების მიზნებითა თუ სხვა საერთაშორისო შეთანხმებებით ნაკისრი ვალდებულებების გათვალისწინებითა და შესაბამის სახელმწიფო უწყებებთან თუ სამოქალაქო საზოგადოებასთან ეფექტური და მჭიდრო თანამშრომლობით, ქვეყანაში არსებული ძირითადი გარემოსდაცვითი და ბუნებრივ რესურსებთან დაკავშირებული საკითხები ეფექტურ საკანონმდებლო ჩარჩოში მოექცა. შეთანხმებამ ამ მიმართულებას კიდევ უფრო მეტი აქტუალობა შესძინა, რადგან მისი ერთერთი უმნიშვნელოვანესი ნაწილი სწორედ გარემოს დაცვას დაეთმო. შეთანხმებაში ცხადად ჩაიწერა, რომ “მხარეები განავითარებენ და განამტკიცებენ თანამშრომლობას გარემოს დაცვის საკითხებზე, რითიც წვლილს შეიტანენ მდგრადი განვითარებისა და მწვანე ეკონომიკის გრძელვადიანი მიზნების განხორციელებაში (ყალიბავა, 2016).

პარალელურად საქართველოში რატიფიცირებულია ათეულობით საერთაშორისო გარემოსდაცვითი კონვენცია:

კონვენცია	რატიფიცირების წელი
კონვენცია შავი ზღვის დაბინძურებისგან დაცვის შესახებ	1993
კონვენცია ბიოლოგიური მრავალფეროვნების შესახებ	1994
გაეროს კლიმატის ცვლილების შესახებ ჩარჩო კონვენცია	1994
ოზონის შრის დაცვის შესახებ კონვენცია	1995
კონვენცია გადაშენების პირას მყოფი ველური ფაუნისა და ფლორის სახეობათა საერთაშორისო ვაჭრობის შესახებ	1996
კონვენცია საერთაშორისო მნიშვნელობის ჭარბტენიანი, განსაკუთრებით, წყლის ფრინველთა საბინადროდ ვარგისი /??ტერიტორიების შესახებ	1996
კონვენცია შორ მანძილებზე ჰაერის ტრანსსასაზღვრო დაბინძურების შესახებ	1999
ბაზელის კონვენცია სახიფათო ნარჩენების ტრანსსასაზღვრო გადაზიდვასა და მათ განთავსებაზე კონტროლის შესახებ	1999
გაეროს კონვენცია გაუდაბნოებასთან ბრძოლის შესახებ	1999
კონვენცია ველური ცხოველების მიგრირებადი სახეობების დაცვის შესახებ	2000
კონვენცია გარემოსდაცვით საკითხებთან დაკავშირებული ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის, გადანაცვების მიღების პროცესში საზოგადოების მონაწილეობის და ამ სფეროში მართლმსაჯულების საკითხებზე ხელმისაწვდომობის შესახებ (ორჰუსის კონვენცია)	2001
შეთანხმება საქართველოს რესპუბლიკისა და ატომური ენერგიის საერთაშორისო სააგენტოს ბირთვული იარაღის გაუფრცხვანოების შესახებ ხელშეკრულებასთან დაკავშირებით გარანტიების გამოყენების თაობაზე	2003
სტოკჰოლმის კონვენცია მდგრადი ორგანული დამბინძურებლების შესახებ	2006

კონვენცია ბირთვული ნივთიერებების ფიზიკური დაცვის შესახებ	2006
როტერდამის კონვენცია ცალკეული საშიში ქიმიური ნივთიერებებითა და პესტიციდებით საერთაშორისო ვაჭრობის სფეროში წინასწარი დასაბუთებული თანხმობის პროცედურის შესახებ	2006
ევროპის ველური ბუნებისა და ბუნებრივი ჰაბიტატების დაცვის კონვენცია	2008
გაერთიანებული კონვენცია გამოყენებულ საწვავთან მოპყრობის უსაფრთხოებისა და რადიოაქტიურ ნარჩენებთან მოპყრობის უსაფრთხოების შესახებ	2009
კონვენცია ბირთვული ავარიის შემთხვევაში ადრეული შეტყობინების შესახებ	2010
ევროპის ლანდშაფტების კონვენცია	2011

ცხრილი N1. საქართველოში რატიფიცირებული კონვენციები (საქართველოს . . . , 2018)

აღსანიშნავია 2000 წელს ფლორენციაში მიღებული ევროპის ლანდშაფტური კონვენცია, რომლის მიხედვითაც, ლანდშაფტი წარმოჩენილია, როგორც ბუნებრივი რესურსი, ტერიტორიული დაგეგმარების, მართვისა და ტრანსპორტით თანამშრომლობის ობიექტი, რომელიც დიდ როლს ასრულებს საზოგადოების კულტურულ, ეკოლოგიურ, გარემოსდაცვით და სოციალურ სფეროში, წარმოადგენს რა ხელსაყრელ რესურსს ეკონომიკური საქმიანობის, მართვისა და დაგეგმარებისათვის. ამგვარი დამოკიდებულებით ლანდშაფტი, თავისი არსით, სცილდება მხოლოდ პეიზაჟურ გაგებას და მოითხოვს მისი სტრუქტურისა და ფუნქციონირების, ეკოლოგიური მექანიზმების და მდგომარეობის კომპლექსურ შეფასებას (ელიზბარაშვილი, 2009).

2. ბუნებათსარგებლობასთან დაკავშირებული პრობლემები

საქართველოს ტერიტორია გამოირჩევა ლანდშაფტების ნაირგვარობით, დაცული ტერიტორიების სიმრავლით, ბიომრავალფეროვნებით და სხვა ბუნებრივი სიკეთით. აღნიშნულ გარემოში სამეურნეო საქმიანობა ფართოდაა გავრცელებული, შესამჩნევია მრავალფეროვნება და მაღალი ინტენსივობა, რაც ზრდის არარაციონალური ბუნებათსარგებლობის რისკს. ამ თვალსაზრისით, მნიშვნელოვანია დაცულ ტერიტორიებსა და ბიომრავალფეროვნებასთან დაკავშირებული პრობლემები. საქართველოს ბიომრავალფეროვნება მოსახლეობას ცხოვრებისათვის აუცილებელ ბუნებრივ რესურსებს სთავაზობს. ტყეები მოიცავს მერქნულ და არამერქნულ რესურსებს, მდელოები - საძოვრებსა და სათიბებს, რაც საქონელს საკვებით უზრუნველყოფს. ქალები და ტბები მტკნარი წყლების ბუნებრივი რეზერვუარებია. ბუნებრივი ეკოსისტემების არსებობა საინტერესოა ტურიზმის განვითარების მიმართულებით. ბუნებრივი რესურსების არსებობაზე მრავალი ეკონომიკური სექტორია დამოკიდებული: სოფლის მეურნეობა, ჰიდროენერგეტიკა, თევზჭერა, მტკნარი თუ მინერალური წყლების მოპოვება და სხვ. საქართველოში სოფლად მცხოვრები მოსახლეობა (მთლიანი მოსახლეობის 46.3%) მეტწილად დამოკიდებულია ბიოლოგიურ რესურსებზე. შესაბამისად, ბუნებრივი რესურსების გამოყენება და მათზე დამოკიდებულება ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციასა და დაცული ტერიტორიების უსაფრთხოებასთან დაკავშირებულ უამრავ პრობლემას ქმნის, რომელთა გამომწვევი ძირითადი მიზეზებიცაა:

- ბიომრავალფეროვნებისა და მისი შენარჩუნების მნიშვნელობის თაობაზე არსებული ცნობიერების დაბალი დონე.
- სიღარიბე, რაც აიძულებს მოსახლეობას, არარაციონალურად გამოიყენოს ბუნებრივი რესურსები ენერგიის, საკვებისა და ფინანსური სარგებლის მიღების მიზნით.
- ბუნებრივი ჰაბიტატების დეგრადაცია, რაც ბიომრავალფეროვნებაზე ცუდად აისახება.

- უკანონო ნადირობა და თევზაობა.
- ტყის რესურსების არარაციონალური გამოყენება.
- საქონლის გადაჭარბებული ძოვებით გამოწვეული ნიადაგის ეროზია.
- კლიმატის გლობალური ცვლილება.
- დაცული ტერიტორიების ნარჩენებით დაბინძურება.
- მტკნარი წყლების დაბინძურება ორგანული ნივთიერებებითა და მძიმე ლითონებით.
- ინფრასტრუქტურული პროექტების წარმოებითა და მათი ფუნქციონირებით ბუნებრივ გარემოზე ზეწოლის ზრდა.
- მონიტორინგის სათანადო სისტემის არარსებობა და კვალიფიციური პერსონალის დეფიციტი.

საქართველოს ეკოლოგიური პრობლემები ათეულობით სახის კონფლიქტს უკავშირდება, რომლებიც შეიძლება დავაჯგუფოთ ფაქტორებისა და პროცესების მიხედვით. გამოირჩევა ბუნებრივი, ანთროპოგენური და სამართლებრივი კონფლიქტები. სამართლებრივი კონფლიქტები განპირობებულია ეკოლოგიური კანონმდებლობის უგულვებელყოფით. აღსანიშნავია საქართველოს კანონები: “გარემოს დაცვის”, “წყლის”, “ნიადაგების”, “დაცული ტერიტორიების”, “წითელი ნუსხის”, “წითელი წიგნის”, “ცხოველთა სამყაროს”, “ტურიზმისა და კურორტების”, “კურორტებისა და საკურორტო ადგილების სანიტარული დაცვის ზონების”, “სივრცითი მოწყობისა და ქალაქმთმშენებლობის საფუძვლების”, “წიაღის”, “პესტიციდებისა და აგროქიმიკატების”, “ნარჩენების”, “ზღვის, წყალსატევებისა და მდინარეთა ნაპირების რეგულირებისა და საინჟინრო დაცვის”, “კულტურული მემკვიდრეობის” შესახებ და სხვ. (ელიზბარაშვილი, 2016).

მიუხედავად კანონით დაწესებული აკრძალვებისა, ვაწყდებით შეგნებულ, მიზანმიმართულ დარღვევებს. **“ცხრილი N2”** - ში მოცემულია 2018 წლის მონაცემებით გარემოს დაცვის სფეროში გამოვლენილი სამართალდარღვევების რაოდენობა რეგიონებისა და დარღვევის სახეების მიხედვით.

	ზეტყის უკანონო ჭრა	ზეტყის ტრანსპორტირების წესების დარღვევა	თევზჭერის წესების დარღვევა	ნადირობის წესების დარღვევა	სახეობის სამკერძო ტექნიკური რეგლამენტის დარღვევა	წყლის უკანონო მოპოვება	სასარგებლო წიაღისეულის მოპოვების ლიცენზიის პირობების დარღვევა	ატმოსფერული ჰაერის კანონმდებლობის დარღვევა	წყლის კანონმდებლობის დარღვევა	მიწის კანონმდებლობის დარღვევა	ნარჩენებით გარემოს დაბინძურება	ნებადართვის პირობების დარღვევა/საქმიანობა	სხვა
საქართველო	1282	1036	341	217	797	1132	963	797	275	198	573	94	299
ქ. თბილისი	2	10	22	8	3	3	..	118	5	14	113	16	28
აჭარის არ.	289	93	16	13	128	359	..	108	68	12	85	14	22
აფხაზეთი	11	16	24	24	28	60	..	8	4	7	7	2	27
იმერეთი	82	107	51	58	111	462	..	183	42	45	47	14	35
კახეთი	431	294	42	44	57	96	..	105	18	14	33	5	30
მცხეთა-მთიანეთი	10	25	28	22	3	14	..	28	24	15	43	5	20
რატკალაშვილი და ქვემო სვანეთი	16	21	-	3	91	11	..	19	9	4	32	2	22
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	87	69	41	3	90	47	..	66	42	24	48	9	23
სამცხე-ჯავახეთი	288	197	22	8	194	23	..	30	35	38	40	2	30
ქვემო ქართლი	50	118	57	23	18	34	..	81	13	16	104	21	31
შიდა ქართლი	56	86	38	11	74	23	..	51	15	9	21	4	31

ცხრილი N2. გარემოს დაცვის სფეროში გამოვლენილი სამართალდარღვევების რაოდენობა; რეგიონებისა და დარღვევის სახეები (საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური)

ცხრილიდან ნათლად ჩანს, რომ მდგომარეობა მართლაც სავალალოა, მიუხედავად არსებული კანონმდებლობის შინაარსისა და გატარებული ღონისძიებებისა. თუ დავაკვირდებით რეგიონების მიხედვით კანონდარღვევათა რაოდენობას, თითოეულ მათგანში მაჩვენებელი მეტწილად განპირობებულია ადგილობრივი გარემო პირობებით, რესურსების სიჭარბითა და საქმიანობის სფეროთი. აღსანიშნავია ფაქტი, რომ ხე-ტყის რესურსსა და წიაღისეულის

მოპოვებასთან დაკავშირებული დარღვევები შედარებით ჭარბობს სხვა დანარჩენს. ეს ფაქტი მიუთითებს, პირველ ყოვლისა, იმ გარემოებაზე, რომ ქვეყნის მასშტაბით არსებული ტყისა და წიაღისეული რესურსების მოცულობა საკმაოდ დიდია; ასევე ნათელია, რომ ადგილობრივ თუ საერთაშორისო ბაზარზე ეს პროდუქტი, ძალზე მოთხოვნადია. აღსანიშნავია მონიტორინგის ეფექტურობა, რომლის დამსახურებითაც გამოვლინდა ზემოთ ხსენებული დარღვევები. თუმცა მნიშვნელოვანია იმ ადგილობრივ სამსახურთა გათვალისწინებაც, რომლებიც უშუალოდ ასრულებენ აღმკვეთ ღონისძიებებს. მათი არაეფექტური მუშაობის ან კორუმპირებულობის შემთხვევაში სტატისტიკის მიღმა კიდევ უფრო მძიმე მდგომარეობა გვექნება. მიუხედავად იმისა, რომ გამოვლენილია საკმაოდ ბევრი დარღვევა, მათი არსებობა მაინც მიუთითებს იმაზე, რომ დღევანდელი გარემოსდაცვითი პოლიტიკის იმპლემენტაცია ადგილობრივ დონეზე ჯერჯერობით არც ისე ეფექტურია, რისი მიზეზიც გარემოსდაცვითი კანონმდებლობის შინაარსი ნამდვილად არ არის. ძირითად პრობლემას გარემოსდაცვითი ღონისძიებების გატარებისას ვაწყდებით, როდესაც იკვეთება, რომ ქვეყანას არ გააჩნია საკმარისი რესურსი, რათა მაღალ დონეზე განახორციელოს თითოეული ნაბიჯი, დარგები განიცდის პროფესიონალთა მწვავე დეფიციტს, რასაც ემატება მოსახლეობის მიერ ბუნებრივი გარემოსა თუ რესურსების დაუდევარი გამოყენება და ვანდალიზმი.

დასკვნები

საქართველოს გარემოს დაცვითი კანონმდებლობა - გასული საუკუნიდან მოყოლებული - დღემდე - იცვლებოდა, ეს ცვლილებები კი განპირობებული იყო ქვეყნის საგარეო კურსით, ადგილობრივი ბუნებრივი გარემოს თავისებურებებით, კონკრეტული სახელმწიფო ინტერესებით და სხვ. თავდაპირველი მიდგომები შედარებით ნაკლებად იყო ორიენტირებული უშუალოდ ბუნებრივი გარემოს შემადგენელ კომპონენტებზე, და ძირითად პრიორიტეტს ადამიანის საცხოვრებელი ტერიტორიების სიჯანსაღე წარმოადგენდა. მიუხედავად ამისა, აღნიშნულ პერიოდში მოქმედებდა საკმაოდ მკაცრი და კონსტრუქციული რეგულაციები, რომელთა ნაწილიც მოგვიანებით სუბიექტური მიზეზებით გაუქმდა ან მოერგო ეკონომიკურ საქმიანობას. 1996 წლიდან, როდესაც საქართველომ იკისრა საერთაშორისო ვალდებულება, მოემზადებინა გარემოს დაცვის მოქმედებათა ეროვნული პროგრამა, ქვეყანამ თანდათან დაიწყო უცხოური გამოცდილების გაზიარება. დროდადრო ევროპულ სივრცეში ინტეგრაცია უფრო და უფრო აქტუალური ხდებოდა, რაც გარემოს დაცვის სფეროზეც აისახა, და დღესდღეობით მთავარ სტრატეგიულ პარტნიორს ევროკავშირი წარმოადგენს.

საქართველოს გარემოსდაცვითი პოლიტიკა მეტწილად განპირობებულია საერთაშორისო ურთიერთობებში მიღწეული კონკრეტული შეთანხმებებით, რომლებიც განვითარებული ქვეყნების გამოცდილებაზე აგებულ, სოციალურ-ეკონომიკური და ეკოლოგიური ვითარების უზრუნველყოფაზე ორიენტირებულ მოდელებს გვთავაზობს. განვითარებად ქვეყნებში განსაკუთრებით დიდ სირთულეს წარმოადგენს მსგავსი მოდელებით განსაზღვრულ რეგულაციებთან დაკავშირებული ღონისძიებების ეფექტური გატარება. საქართველო, როგორც განვითარებადი ქვეყანა, სწორედ ზემოთ ხსენებული პრობლემების წინაშე დგას. პირველ ყოვლისა, აღსანიშნავია კანონმდებლობით განსაზღვრული პროცედურების აღსრულებისთვის არასაკმარისი რესურსი, რაც კანონდარღვევათა ეფექტურ აღკვეთაზეც უარყოფითად აისახება. ამას ერთვის მოსახლეობის ეკოლოგიური განათლებისა და პასუხისმგებლობის დაბალი დონე და უკონტროლო საინჟინრო-სამეურნეო საქმიანობა, რაც განაპირობებს საკმაოდ მძიმე შედეგებს.

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ, მიუხედავად არსებული გამოწვევებისა, საქართველო დღეს საკმაოდ პოზიტიური ტენდენციების გავლენით მოქმედებს და არსებული სტრატეგიის წარმატების შემთხვევაში ვითარება საგრძნობლად გაუმჯობესდება.

კვლევის პერსპექტივები

საქართველო აქტიურად მიიწვევს წინ ევროპული კურსით. ეს გულისხმობს მიმდინარე და სამომავლო ტენდენციების დანერგვას ქვეყნის პოლიტიკაში, სადაც მნიშვნელოვან ადგილს

იკავებს გარემოს დაცვის მიმართულება. წინამდებარე კვლევის პერსპექტივები უკავშირდება იმ სირთულეებს და წინააღმდეგობებს, რომლებიც ამ გზაზე თან სდევს განვითარების თითოეულ ეტაპს და საჭიროებს საფუძვლიან შესწავლას, მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების დადგენას და ეფექტურ პრევენციას. ძალიან მნიშვნელოვანია ლოკალური პრობლემატიკის თითოეული ნიუანსის გააზრება საერთო ფონზე, რადგან ხშირ შემთხვევაში ამოსავალი წერტილი სწორედ მსგავს დეტალებშია. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, სხვადასხვა საერთაშორისო შეთანხმებას, მემორანდუმსა თუ კონვენციას, საქართველოს კანონის თანახმად, ენიჭება პრიორიტეტული მნიშვნელობა ეროვნულ კანონმდებლობასთან მიმართებით იმ შემთხვევაში, თუ ისინი არ ეწინააღმდეგებიან საქართველოს კონსტიტუციას. სწორედ ამიტომ, მნიშვნელოვანია შეფასდეს კანონმდებლობის სპეციფიკა, ადგილობრივი პრობლემატიკა, რათა მოხდეს პრაქტიკული და იდეოლოგიური ჰარმონიზაცია მსგავს საერთაშორისო შეთანხმებებთან.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ელიზბარაშვილი ნ., “გამოყენებითი გეოგრაფიის საფუძვლები”, თბილისი, 2016, გვ. 434.
2. ელიზბარაშვილი ნ., “ლანდშაფტური დაგეგმარება: მეთოდოლოგია და გამოცდილება”, თბილისი, 2009, გვ. 86.
3. “საქართველოს გარემოს დაცვის მოქმედებათა მესამე ეროვნული პროგრამა”, თბილისი, 2018. გვ. 10.
4. “საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური” - <https://www.geostat.ge/ka>
5. ხუბუა გ., ავტორთა კოლექტივი., “საჯარო მმართველობის სამართლებრივი საფუძვლები”, თბილისი 2016. გვ.324.
6. ყალიჩავა კ., “გარემოსდაცვითი საქმიანობის დასაშვებობის კონტროლი იმისიების სამართლის მაგალითზე”, თბილისი, 2016. გვ. 11.